

УДК 332.1

С.В. Радинський канд. екон. наук, доц., О.В. Семчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

БЕЗЗБИТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ

S.V. Radunskiy Ph.D., Assoc. Prof., O.V.Semchuk

INFRINGEMENT OF THE ENTERPRISE: ESSENCE AND ECONOMIC CONTENT

Для впевненості у майбутньому підприємство повинно володіти певними методиками, що допоможуть стабілізувати діяльність підприємства, зможуть визначити ступінь залежності підприємства від тих чи інших факторів і визначити рубіж, при якому підприємство ще може продовжувати свою діяльність, і нижче якого-вже не може. Однією з них є методика забезпечення беззбитковості підприємства.

Беззбитковість основної діяльності підприємства розглянута у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які подають різноманітні підходи, щодо визначення досліджуваного поняття. Зокрема, на переконання Овсянкіної А.Ю. «беззбиткова господарська діяльність — це вирішальна умова функціонування підприємств у транзитивній та ринковій економіці, яка створює засади для їх безперервної діяльності та усталеного розвитку» [2, с.133].

Поддєрьогін А.М. характеризує рівень беззбитковості роботи підприємства зазначає, що «це рівень його ділової активності, за якою загальний дохід рівний сукупним витратам (перевищення вартості продаж над загальними змінними витратами співпадає з загальними постійними витратами). Для підприємства визначити точку беззбитковості означає розрахувати ту мінімальну кількість продукції і послуг, яку слід виробити і реалізувати для покриття своїх постійних витрат» [3, с.151].

Гаркуша А.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. розглядаючи особливості механізму беззбитковості діяльності підприємства вважає, що «істотне значення для керівництва підприємства має інформація про зміни обсягу виробництва сукупних витрат і прибутку. Знання залежності між зазначеними показниками дає змогу керівництву визначити критичні рівні випуску, наприклад рівень, при якому прибуток буде максимальним, або рівень, при якому не буде ні прибутку, ні збитків.

В останній ситуації виникає необхідність визначення кількості продукції або товару, яку необхідно продати, щоб опинитися «в нулі», або обсяг реалізації у вартісному вираженні. Такий обсяг реалізації називають безприбутковим оборотом, або точкою беззбитковості, а також «критичною точкою», «мертвою точкою», «порогом рентабельності». Щоб забезпечити цю рівноважну ситуацію, необхідно, щоб потрібна величина маржинального доходу відповідала сумі постійних витрат» [1, с.122].

Таким чином, автором наголошено на існуванні, при здійсненні виробництва та реалізації продукції, прибутку, витрат діяльності, які є факторами, що визначають критичний обсяг виробництва.

Ряд вчених аналізуючи беззбитковість діяльності підприємства, визначають її, як «точку беззбитковості», тобто рівень фізичного обсягу продажу при заданій ціні протягом окремого періоду часу (місяць, квартал, рік), за рахунок якого підприємство покриває витрати. Відповідно, дохід та подальший прибуток у підприємства виникає за точкою беззбитковості. Точка беззбитковості показує, за якого обсягу виробництва і реалізації продукції виручка від реалізації дорівнює витратам на виробництво.

Для підприємства має сенс виробляти продукцію, якщо проект дозволить

забезпечити виробництво і реалізацію товару в обсязі, що перевищує поріг беззбитковості, тільки тоді проект починає приносити прибуток. За обсягів випуску продукції, що нижчі за поріг беззбитковості, підприємство понесе збитки.

На думку відомого вітчизняного науковця Терещенка О.О. «точка беззбитковості характеризує обсяг реалізації продукції за якого прибуток підприємства дорівнює нулю, тобто виручка від реалізації продукції відповідає валовим затратам на її виробництво та реалізацію». Точку беззбитковості називають також точкою «порогового» прибутку чи точкою рівноваги [3, с.206].

В цілому, узагальнюючи результати дослідження необхідно відмітити, що беззбитковість основної діяльності підприємства – це господарський стан підприємства у відповідності до якого рівень сукупних доходів та витрат підприємства однаковий. Проте беззбитковість діяльності не є самоціллю підприємства, а лише та відповідна точка, яка дає нові напрямки для подальшого розвитку підприємства.

Аналіз стану розробки теоретичних основ беззбитковості свідчить про існування загально визнаного підходу до визначення поняття беззбитковості як режиму господарської діяльності підприємств, за яким одержані доходи перевищують витрати від діяльності, або дорівнюють їм. На цій основі слід виділити два базові аспекти сутності категорії беззбитковості. Перший аспект полягає у тому, що беззбитковість — це режим діяльності підприємства, за яким доходи дорівнюють витратам; другий аспект — це режим діяльності підприємства, що забезпечує перевищення доходів над витратами. Така двохаспектна сутність категорії беззбитковості уможливорює її визначення у вузькому і широкому розумінні. Вузьке розуміння характеризує стан підприємства, коли воно не одержує прибутку і не несе збитків. Тобто беззбитковість виступає межею, що відокремлює зону прибутків від зони збитків (має назву «точка беззбитковості»), «критична точка», «поріг рентабельності»), але не забезпечує розвиток підприємства. Широке розуміння поняття характеризує ситуацію, коли підприємство не тільки відшкодовує свої витрати, але й отримує прибутки [2, с.135].

Тобто беззбитковість характеризує такий стан підприємства, коли воно працює без збитків, тобто прибутково, одержуючи прибуток, який є основою його розвитку. Це розкриває зв'язок категорії «беззбитковість» з категорією «відтворення виробництва», яка має дві форми прояву: просте відтворення і розширене. Ці дві форми відтворення у результаті тісного зв'язку з категорією беззбитковості зумовлюють двохаспектний зміст останньої: по-перше, досягнення підприємством рівня беззбитковості (у вузькому розумінні) створює умови лише для його безперервного функціонування з відтворенням на простій основі; по-друге, беззбитковість у широкому розумінні створює підґрунтя для відновлення діяльності підприємства на розширеній основі, тобто його розвитку. Такий підхід збагачує зміст категорії беззбитковості як режиму господарської діяльності підприємства, що характеризує відтворювальний процес виробництва на простій або розширеній основі.

Література

1. Гаркуша Н.М. Методи та моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник. / Н.М. Гаркуша, О.В. Цуканова, О.О. Горошанська– К. – 2010. – 492 с.
2. Овсянкін А.Ю. Діапазон безпеки, його зв'язок з беззбитковістю господарської діяльності підприємства // Вісник ХНУ ім. Каразіна. Сер.: „Економічні науки”. Зб. наук. пр. – Х.: Вид. ХНУ, 2011. – № 650. – С. 133–136.
3. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. / О. Терещенко - К.: КНЕУ, 2004. - 412 с.
4. Фінансовий менеджмент / За наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогіна. - К. КНЕУ, 2005. - 536 с.